Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

1. august 2022*

Eelotsusetaotlus – Määrus (EL) nr 604/2013 – Rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest vastutava liikmesriigi määramise kriteeriumid ja mehhanismid – Artikli 8 lõige 2 ja artikli 27 lõige 1 – Saatjata alaealine, kelle sugulane viibib seaduslikult teises liikmesriigis – Nimetatud liikmesriigi poolt selle alaealise vastuvõtmise palve tagasilükkamine – Selle alaealise või tema sugulase õigus tõhusale õiguskaitsevahendile tagasilükkamise otsuse vaidlustamiseks – Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklid 7, 24 ja 47 – Lapse parimad huvid

Kohtuasjas C-19/21,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel rechtbank Den Haag zittingsplaats Haarlemi (Haagi esimese astme kohus, Haarlemi kohtumaja, Madalmaad) 12. jaanuari 2021. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 13. jaanuaril 2021, menetluses

I,

S

versus

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident L. Bay Larsen, kodade presidendid A. Arabadjiev, K. Jürimäe, C. Lycourgos, I. Jarukaitis ja N. Jääskinen, kohtunikud M. Ilešič, J.-C. Bonichot (ettekandja), M. Safjan, A. Kumin, M. L. Arastey Sahún, M. Gavalec, Z. Csehi ja O. Spineanu-Matei,

kohtujurist: N. Emiliou,

kohtusekretär: vanemametnik M. Ferreira,

arvestades kirjalikku menetlust ja 11. jaanuari 2022. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– I ja S, esindajad: *advocaten* N. C. Blomjous ja A. Hoftijzer,

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

– Madalmaade valitsus, esindajad: M. K. Bulterman, M. H. S. Gijzen ja P. Huurnink,

– Belgia valitsus, esindajad: M. Jacobs ja M. Van Regemorter,

– Kreeka valitsus, esindaja: M. Michelogiannaki,

– Prantsuse valitsus, esindajad: A.-L. Desjonquères ja D. Dubois,

– Šveitsi valitsus, esindaja: S. Lauper,

– Euroopa Komisjon, esindajad: A. Azema, C. Cattabriga ja G. Wils,

olles 7. aprilli 2022. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb seda, kuidas tõlgendada Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklit 47 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta määruse (EL) nr 604/2013, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest (ELT 2013, L 180, lk 31; edaspidi „Dublini III määrus“), artikli 27 lõiget 1.

2 Taotlus on esitatud ühelt poolt Egiptuse kodanike I ja S-i ning teiselt poolt Staatssecretaris van Justitie en Veiligheidi (justiits- ja julgeolekuküsimuste riigisekretär, Madalmaad; edaspidi „riigisekretär“) vahelises kohtuvaidluses viimase keeldumise üle rahuldada Kreeka ametiasutuste palve I vastu võtta.

Õiguslik raamistik

3 Dublini III määruse põhjendustes 4, 5, 9, 13, 14, 16, 19 ja 39 on märgitud:

„(4) [15. ja 16. oktoobril 1999 Tamperes toimunud Euroopa Ülemkogu erakorralise kohtumise] järeldustes tõdetakse ka, et Euroopa ühine varjupaigasüsteem peaks lühiajaliselt hõlmama selget ja toimivat menetlust varjupaigataotluse läbivaatamise eest vastutava liikmesriigi määramiseks.

(5) Selline menetlus peaks põhinema liikmesriikide ja asjaomaste isikute seisukohast erapooletutel ja õiglastel alustel. Eelkõige peaks see võimaldama kiiresti määrata vastutav liikmesriik, et tagada tegelik juurdepääs rahvusvahelise kaitse andmise menetlusele ja mitte seada ohtu rahvusvahelise kaitse taotluste kiire menetlemise eesmärki.

[…]

(9) Esimese faasi instrumentide rakendamise hindamiste tulemusi arvestades on praeguses etapis asjakohane kinnitada [nõukogu 18. veebruari 2003. aasta määruse (EÜ) nr 343/2003, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku esitatud varjupaigataotluse läbivaatamise eest (ELT 2003, L 50, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 109),] põhimõtteid, tehes samal ajal kogemuste põhjal vajalikke parandusi, et tõhustada Dublini süsteemi ja selle süsteemi alusel taotlejatele pakutavat kaitset. […]

[…]

(13) Vastavalt 1989. aasta ÜRO lapse õiguste konventsioonile ja [hartale] peaksid liikmesriigid käesoleva määruse kohaldamisel esmatähtsaks pidama lapse parimaid huvisid. […]

(14) Vastavalt Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonile ning [hartale] peaksid liikmesriigid käesoleva määruse kohaldamisel pidama esmatähtsaks austust pereelu vastu.

[…]

(16) Selleks et tagada perekonna ühtsuse ning lapse parimate huvide esikohale seadmise põhimõtte täielik austamine, peaks sõltuvussuhe taotleja ja tema lapse, õe-venna või vanema vahel taotleja raseduse, emaduse, tervisliku seisundi või vanaduse tõttu olema siduv vastutava liikmesriigi määramise kriteerium. Kui taotleja on saatjata alaealine, peaks mõnes muus liikmesriigis viibiva ja sellise taotleja eest hoolitseda võiva pereliikme või sugulase olemasolu olema samuti siduv vastutava liikmesriigi määramise kriteerium.

[…]

(19) Selleks et tagada asjaomaste isikute õiguste tõhus kaitse, tuleks vastutavale liikmesriigile üleandmise otsustega seoses ette näha õiguslikud tagatised ja õigus tõhusale õiguskaitsevahendile, kooskõlas eelkõige [harta] artikliga 47. Rahvusvahelise õiguse täitmise tagamiseks peaks tõhus õiguskaitsevahend hõlmama nii käesoleva määruse kohaldamise kui ka selle liikmesriigi õigusliku tegeliku olukorra hindamist, kuhu taotleja üle antakse.

[…]

(39) Käesolevas määruses austatakse põhiõigusi ning järgitakse eeskätt [hartas] tunnustatud põhimõtteid. Eelkõige püütakse käesoleva määrusega tagada [harta] artikliga 18 tagatud varjupaigaõiguse ja artiklites 1, 4, 7, 24 ja 47 tunnustatud õiguste täielik täitmine. Käesolevat määrust tuleks seetõttu vastavalt kohaldada.“

4 Selle määruse artiklis 1 „Sisu“ on ette nähtud:

„Käesolevas määruses sätestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest („vastutav liikmesriik“).“

5 Kõnesoleva määruse artiklis 2 „Mõisted“ on märgitud:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

[…]

b) „rahvusvahelise kaitse taotlus“ – [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiivi 2011/95/EL, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule (ELT 2011, L 337, lk 9),] artikli 2 punktis h määratletud rahvusvahelise kaitse taotlus;

[…]

d) „rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamine“ – taotluse läbivaatamine või rahvusvahelise kaitse taotluse üle otsustamine pädevate asutuste poolt kooskõlas [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiiviga 2013/32/EL rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta (ELT 2013, L 180, lk 60)] ja direktiiviga 2011/95/EL, välja arvatud menetlused vastutava liikmesriigi määramiseks käesoleva määruse kohaselt;

[…]

g) „pereliikmed“ – kui perekond oli olemas juba päritoluriigis, siis liikmesriikide territooriumil viibivad järgmised taotleja pereliikmed:

[…]

– kui taotleja on alaealine ja vallaline, siis tema isa, ema või muu täiskasvanu, kes on taotleja eest vastutav selle liikmesriigi õiguse või siseriikliku tava alusel, kus asjaomane täiskasvanu viibib;

[…]

h) „sugulane“ – taotleja täiskasvanud tädi või onu või vanavanem, kes viibib liikmesriigi territooriumil, sõltumata sellest, kas siseriikliku õiguse tähenduses on taotleja sündinud abielust või väljaspool abielu või on lapsendatud;

i) „alaealine“ – alla 18-aastane kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik;

j) „saatjata alaealine“ – alaealine, kes saabub liikmesriigi territooriumile tema eest õigusjärgselt või asjaomase liikmesriigi tava kohaselt vastutava täiskasvanuta, niikaua kui selline täiskasvanu ei ole teda tegelikult oma hoole alla võtnud; see mõiste hõlmab ka alaealist, kes on pärast liikmesriikide territooriumile [sisenemist] jäänud saatjata;

[…]“.

6 Sama määruse artikli 5 „Isiklik vestlus taotlejaga“ kohaselt:

„1. Vastutava liikmesriigi määramise menetluse lihtsustamiseks korraldab vastutav liikmesriik taotlejaga isikliku vestluse. Vestlus aitab ka õigesti aru saada teabest, mis taotlejale esitati artikli 4 kohaselt.

[…]

6. Isiklikku vestlust korraldav liikmesriik koostab kirjaliku kokkuvõtte, mis sisaldab vähemalt taotleja vestlusel esitatud peamist teavet. Kokkuvõte esitatakse kas aruandena või tüüpvormina. Liikmesriik tagab, et kokkuvõte oleks taotlejale ja/või teda esindavale õigusnõustajale või muule nõustajale aegsasti kättesaadav.“

7 Dublini III määruse artiklis 6 „Alaealiste suhtes kehtivad tagatised“ on sätestatud:

„1. Liikmesriigid peavad kõigi käesolevas määruses sätestatud menetluste puhul esmatähtsaks lapse parimaid huvisid.

[…]

3. Lapse parimaid huvisid hinnates teevad liikmesriigid omavahel tihedat koostööd ja võtavad nõuetekohaselt arvesse eelkõige järgmisi tegureid:

a) perekonna taasühinemise võimalused;

[…]

4. Artikli 8 kohaldamisel peab liikmesriik, kus saatjata alaealine esitas rahvusvahelise kaitse taotluse, võtma võimalikult kiiresti asjakohased meetmed, et leida liikmesriikide territooriumilt saatjata alaealise pereliikmed, õed-vennad või sugulased, kaitstes samal ajal lapse parimaid huvisid.

[…]“.

8 Selle määruse III peatükk „Vastutava liikmesriigi määramise kriteeriumid“ sisaldab artikleid 7–15.

9 Kõnesoleva määruse artikli 8 „Alaealised“ lõigetes 1–4 on ette nähtud:

„1. Kui taotleja on saatjata alaealine, on vastutav liikmesriik see liikmesriik, kus viibib seaduslikult mõni saatjata alaealise pereliige või õde-vend, tingimusel et see on alaealise parimates huvides. Kui taotleja on abielus alaealine, kelle abikaasa ei viibi seaduslikult ühegi liikmesriigi territooriumil, siis on vastutav liikmesriik see liikmesriik, kus elab tema isa, ema või muu täiskasvanu, kes on tema eest vastutav selle liikmesriigi õiguse või tava alusel, või kus õde või vend seaduslikult viibib.

2. Kui taotleja on saatjata alaealine, kelle sugulane viibib seaduslikult mõnes muus liikmesriigis, ja kui individuaalse hindamise teel on kindlaks tehtud, et sugulane saab tema eest hoolitseda, viib see liikmesriik alaealise tema sugulasega kokku ning on vastutav liikmesriik, tingimusel et see on alaealise parimates huvides.

3. Kui pereliikmed, õed-vennad või muud sugulased, nagu on osutatud lõigetes 1 ja 2, viibivad mitmes liikmesriigis, määratakse vastutav liikmesriik saatjata alaealise parimatest huvidest lähtudes.

4. Pereliikme, õe-venna või sugulase (nagu on osutatud lõigetes 1 ja 2) puudumise korral on vastutav liikmesriik see liikmesriik, kus saatjata alaealine esitas oma rahvusvahelise kaitse taotluse, tingimusel et see on alaealise parimates huvides."

10 Sama määruse artiklis 9 „Rahvusvahelise kaitse saanud pereliikmed" on sätestatud:

„Kui taotlejal on pereliige, kellel on lubatud elada rahvusvahelise kaitse saajana mõnes liikmesriigis, sõltumata sellest, kas perekond oli päritoluriigis juba olemas, vastutab see liikmesriik rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest, tingimusel et asjaomased isikud on väljendanud sellist soovi kirjalikult."

11 Dublini III määruse artiklis 10 „Rahvusvahelist kaitset taotlevad pereliikmed" on märgitud:

„Kui taotlejal on mõnes liikmesriigis pereliige, kelle rahvusvahelise kaitse taotluse suhtes ei ole selles liikmesriigis veel esimest sisulist otsust tehtud, vastutab see liikmesriik rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest, tingimusel et asjaomased isikud on väljendanud sellist soovi kirjalikult."

12 Selle määruse artikli 21 „Vastuvõtmispalve esitamine" lõikes 1 on sätestatud:

„Kui liikmesriik, kellele on esitatud rahvusvahelise kaitse taotlus, leiab, et taotluse läbivaatamise eest vastutab mõni muu liikmesriik, võib ta võimalikult kiiresti ja igal juhul kolme kuu jooksul pärast taotluse esitamist artikli 20 lõikes 2 määratletud tähenduses paluda sellisel muul liikmesriigil taotleja vastu võtta.

[…]

Kui palvet taotleja vastuvõtmiseks ei esitata esimeses lõigus sätestatud ajavahemike jooksul, vastutab rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest liikmesriik, kus taotlus esitati."

13 Kõnesoleva määruse artikli 27 „Õiguskaitsevahendid" lõikes 1 on ette nähtud:

„Taotlejal […] on õigus tõhusale õiguskaitsele üleandmisotsuse faktiliste või õiguslike asjaolude vaidlustamise või läbivaatamise kaudu kohtus."

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

14 Egiptuse kodanik I esitas 23. detsembril 2019, kui ta oli veel alaealine, Kreekas rahvusvahelise kaitse taotluse. Taotluse esitamisel avaldas ta soovi taasühineda oma onu S-iga, kes on samuti Egiptuse kodanik, elab seaduslikult Madalmaades ja kes oli andnud taasühinemiseks oma nõusoleku.

15 Kreeka ametiasutused esitasid 10. märtsil 2020 Dublini III määruse artikli 8 lõike 2 alusel Madalmaade pädevatele asutustele palve I vastu võtta, kuna asjaomase isiku sugulane selle määruse artikli 2 punkti h tähenduses viibib seaduslikult Madalmaades ja võib tema eest hoolitseda.

16 Riigisekretär lükkas 8. mail 2020 vastuvõtmispalve tagasi põhjendusel, et I isikut ja seega väidetavat perekondlikku sidet S-iga ei ole võimalik tuvastada.

17 Kreeka ametiasutused esitasid 28. mail 2020 komisjoni 2. septembri 2003. aasta määruse (EÜ) nr 1560/2003, millega kehtestatakse üksikasjalikud rakenduseeskirjad määrusele nr 343/2003 (ELT 2003, L 222, lk 3; ELT eriväljaanne 19/06, lk 200), artikli 5 lõike 2 alusel uuesti läbivaatamise taotluse. Taotlus lükati 11. juunil 2020 tagasi.

18 Ka I ja S esitasid riigisekretärile vastuvõtmispalve tagasilükkamise otsuse peale vaide.

19 Riigisekretär jättis nende vaide 26. juunil 2020 ilmselge vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata põhjendusel, et Dublini III määrus ei näe rahvusvahelise kaitse taotlejatele ette võimalust vastuvõtmispalve tagasilükkamise otsust vaidlustada.

20 Samal päeval, 26. juunil 2020 esitasid I ja S rechtbank Den Haag zittingsplaats Haarlemile (Haagi esimese astme kohus, Haarlemi kohtumaja, Madalmaad) vaideotsuse tühistamiseks kaebuse, milles nad väitsid sisuliselt, et neil mõlemal on õigus esitada selline kaebus kohtusse Dublini III määruse artikli 27 lõike 1 alusel.

21 Neil asjaoludel otsustas rechtbank Den Haag zittingsplaats Haarlem (Haagi esimese astme kohus, Haarlemi kohtumaja) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused

„1. Kas [Dublini III] määruse artiklit 27 tuleb – vajaduse korral – koosmõjus harta artikliga 47 tõlgendada nii, et palve saajaks olev liikmesriik on vastuvõtmispalve tagasilükkamise korral kohustatud andma palve esitajaks olevas liikmesriigis viibivale ja [Dublini III] määruse artikli 8 (või artiklite 9 või 10) alusel üleandmist taotlevale taotlejale või tema sugulasele [Dublini III] määruse artiklite 8, 9 või 10 tähenduses õiguse tõhusale õiguskaitsevahendile kohtus?

2. Kas juhul, kui esimesele küsimusele vastatakse eitavalt ja [Dublini III] määruse artiklist 27 ei tulene õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, tuleb harta artiklit 47 – koosmõjus põhiõigusega perekonna ühtsusele ja lapse parimate huvidega (nagu on sätestatud [Dublini III] määruse artiklites 8–10 ja põhjenduses 19) tõlgendada nii, et palve saajaks olev liikmesriik on vastuvõtmispalve tagasilükkamise korral kohustatud andma palve esitajaks olevas liikmesriigis viibivale ja [Dublini III] määruse artiklite 8–10 alusel üleandmist taotlevale taotlejale või tema sugulasele [Dublini III] määruse artiklite 8–10 tähenduses õiguse tõhusale õiguskaitsevahendile kohtus?

3. Juhul kui esimesele küsimusele või teisele küsimusele (teine osa) vastatakse jaatavalt: milline liikmesriik peab taotlejale või tema sugulasele teatama palve saajaks oleva liikmesriigi otsusest lükata vastuvõtmispalve tagasi ja õigusest see otsus vaidlustada ning millisel viisil tuleb seda teha?“

Menetlus Euroopa Kohtus

22 Eelotsusetaotluse esitanud kohus esitas taotluse lahendada käesolev kohtuasi Euroopa Kohtu kodukorra artikli 107 jj alusel kiirmenetluses. Euroopa Kohus otsustas 27. jaanuaril 2021 ettekandja-kohtuniku ettepanekul ja pärast kohtujuristi ärakuulamist jätta see taotlus rahuldamata eelkõige seetõttu, et I-lt, kes sai 5. novembril 2020 täisealiseks, ei ole vabadust võetud.

23 Euroopa Kohtu president otsustas 9. septembril 2021 siiski menetleda kohtuasja kodukorra artikli 53 lõike 3 alusel eelisjärjekorras.

Eelotsuse küsimuste analüüs

Sissejuhatavad märkused

24 Esimeses ja teises küsimuses viitab eelotsusetaotluse esitanud kohus taotlejale, kes soovib enda üleandmist Dublini III määruse artikli 8 või artiklite 9 ja 10 alusel, ning sugulasele, keda selle kohtu arvates need artiklid hõlmavad.

25 Kuid eelotsusetaotlusest nähtub, et põhikohtuasjas kõne all olev vastuvõtmispalve puudutab rahvusvahelise kaitse taotlejat, kes on kolmanda riigi kodanik, elab palve esitajaks olevas liikmesriigis ja kes oli taotluse esitamise kuupäeval – mis on taotleja kvalifitseerimisel „alaealiseks“ määrava tähtsusega Dublini III määruse kohaldamisel – saatjata alaealine selle määruse artikli 2 punkti j tähenduses (vt analoogia alusel 12. aprilli 2018. aasta kohtuotsus A ja S (C-550/16, EU:C:2018:248, punkt 64). Taotleja soovib taasühineda isikuga, kes on tema väitel tema onu ja elab palve saajaks olevas liikmesriigis.

26 Sellega seoses tuleb märkida, et alaealise taotleja onu – kui ta ei ole oma viibimiskoha liikmesriigi õiguse või tava järgi alaealise taotleja eest vastutav isik – on üks selle taotleja sugulastest Dublini III määruse artikli 2 punkti h tähenduses, mitte üks tema pereliikmetest selle määruse artikli 2 punkti g tähenduses.

27 Dublini III määruse artiklis 8, milles täpsustatakse rahvusvahelist kaitset taotleva saatjata alaealise eest vastutava liikmesriigi määramise kriteeriume, reguleerib sellist olukorda nimetatud artikli lõige 2, millele tuginedes Kreeka ametiasutused palusidki Madalmaade ametiasutustel I vastu võtta.

28 Lisaks ei näi põhikohtuasjas olevat asjakohased Dublini III määruse artiklid 9 ja 10, mis käsitlevad vastavalt nende taotleja pereliikmete liikmesriigis viibimist, kes on rahvusvahelise kaitse saanud või kes ise rahvusvahelist kaitset taotlevad.

29 Neil asjaoludel tuleb esimese ja teise küsimuse analüüsimisel piirduda olukorraga, kus vastuvõtmispalve aluseks on Dublini III määruse artikli 8 lõige 2.

Esimene ja teine küsimus

30 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub oma esimese ja teise küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, sisuliselt selgitada, kas Dublini III määruse artikli 27 lõiget 1 koostoimes harta artikliga 47 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriik, kellele on esitatud määruse artikli 8 lõike 2 alusel vastuvõtmispalve, on kohustatud andma rahvusvahelist kaitset taotlevale saatjata alaealisele määruse artikli 2 punkti j tähenduses või sellise alaealise sugulasele määruse artikli 2 punkti h tähenduses õiguse esitada kohtusse kaebus selle liikmesriigi keelduva otsuse peale, või kui see nii ei ole, siis kas selline kaebeõigus antakse vahetult harta artikli 47 alusel koostoimes harta artiklitega 7 ja artikli 24 lõikega 2.

31 Dublini III määruse artikli 27 lõike 1 kohaselt on rahvusvahelise kaitse taotlejal õigus tõhusale õiguskaitsele üleandmisotsuse faktiliste või õiguslike asjaolude vaidlustamise või läbivaatamise kaudu kohtus.

32 Kuigi grammatilise tõlgenduse põhjal näib, et see säte annab rahvusvahelise kaitse taotlejale kaebeõiguse üksnes üleandmisotsuse vaidlustamiseks, ei välista selle sätte sõnastus siiski seda, et kaebeõigus antakse ka saatjata alaealisele vaidlustamaks otsust, millega keeldutakse Dublini III määruse artikli 8 lõike 2 kohase vastuvõtmispalve rahuldamisest.

33 Lisaks tuleb meenutada, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt tuleb liidu teisese õiguse normide tõlgendamisel ja kohaldamisel tagada põhiõigused (10. augusti 2017. aasta kohtuotsus Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punkt 60).

34 Samuti tuleb märkida, et Dublini III määruse põhjenduses 39 rõhutatakse seda, kui tähtsaks peab liidu seadusandja eelkõige harta artiklites 7, 24 ja 47 tunnustatud põhiõiguste täielikku austamist, ning kinnitatakse, et seda määrust „tuleks […] vastavalt kohaldada“.

35 Neil asjaoludel tuleb selleks, et kindlaks teha, kas Dublini III määruse artikli 27 lõige 1 – tõlgendatuna harta artiklite 7, 24 ja 47 alusel – nõuab, et vastuvõtmispalve rahuldamisest keeldumise otsuse vastu oleks õiguskaitsevahend, arvesse võtta nii Dublini III määruse artikli 27 lõike 1 sõnastust kui ka selle eesmärke, üldist ülesehitust ja konteksti, eeskätt arvestades selle arengut seoses süsteemiga, kuhu see kuulub.

36 Siinjuures tuleb meenutada, et harta artikli 47 esimeses lõigus on sätestatud, et igaühel, kelle liidu õigusega tagatud õigusi või vabadusi rikutakse, on selles artiklis kehtestatud tingimuste kohaselt õigus tõhusale õiguskaitsevahendile. Sellele õigusele vastab ELL artikli 19 lõike 1 teises lõigus liikmesriikidele pandud kohustus näha ette tulemusliku õiguskaitse tagamiseks vajalik kaebeõigus liidu õigusega hõlmatud valdkondades (6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus État luxembourgeois (õiguskaitse teabetaotluste puhul maksuõiguses), C-245/19 ja C-246/19, EU:C:2020:795, punkt 47).

37 Mis puudutab varjupaigasüsteemi, siis tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et Dublini III määruse raames ei piirdunud liidu seadusandja üksnes nende normide kehtestamisega, mis reguleerivad liikmesriikidevahelisi suhteid vastutava liikmesriigi määramisel, vaid soovis selle protsessiga siduda ka varjupaigataotlejad, nõudes liikmesriikidelt, et nad teavitaksid varjupaigataotlejaid vastutuse kriteeriumidest ja pakuksid neile võimaluse esitada teavet, mis võimaldab neid kriteeriume korrektselt kohaldada, ning andes neile õiguse tõhusale õiguskaitsevahendile üleandmisotsuse vastu, mis võidakse selle protsessi tulemusel teha (vt selle kohta 7. juuni 2016. aasta kohtuotsus Ghezelbash, C-63/15, EU:C:2016:409, punkt 51).

38 Euroopa Kohus täpsustas Dublini III määruse eesmärkidega seoses, et määruse põhjendusest 9 tuleneb, et kuigi see määrus kinnitab varasema määruse, nimelt määruse nr 343/2003 põhimõtteid, tehakse sellega samal ajal kogemuste põhjal vajalikke parandusi nii Dublini süsteemi kui ka taotlejatele pakutava kaitse tõhustamiseks muu hulgas neile võimaldatava kohtuliku kaitse abil (vt selle kohta 7. juuni 2016. aasta kohtuotsus Ghezelbash, C-63/15, EU:C:2016:409, punkt 52).

39 Euroopa Kohus lisas, et Dublini III määruse artikli 27 lõikes 1 ette nähtud kaebeõiguse ulatuse kitsalt tõlgendamine oleks muu hulgas vastuolus nimetatud eesmärgi saavutamisega, kuna see võtaks soovitava toime teistelt õigustelt, mis on varjupaigataotlejatele selle määrusega antud. Näiteks selle määruse artiklis 5 sätestatud kohustused anda varjupaigataotlejatele võimalus esitada teavet, mis võimaldab määruses kehtestatud vastutuse kriteeriume nõuetekohaselt kohaldada, ja võimaldada neil tutvuda sel otstarbel korraldatud vestluse kokkuvõttega, võivad kaotada oma soovitava toime, kui oleks välistatud, et nende kriteeriumide ebaõige kohaldamine, näiteks taotlejate esitatud teabe arvesse võtmata jätmine, allub kohtulikule kontrollile (7. juuni 2016. aasta kohtuotsus Ghezelbash (C-63/15, EU:C:2016:409, punkt 53).

40 Euroopa Kohus järeldas seega, et Dublini III määruse artikli 27 lõiget 1, tõlgendatuna määruse põhjenduse 19 alusel, tuleb tõlgendada nii, et varjupaigataotleja võib tema suhtes tehtud üleandmisotsuse vaidlustamiseks tugineda selle määruse III peatükis, mis käsitleb vastutava liikmesriigi määramise kriteeriume, sätestatud vastutuse kriteeriumi ebaõigele kohaldamisele (vt selle kohta 7. juuni 2016. aasta kohtuotsus Ghezelbash, C-63/15, EU:C:2016:409, punkt 61 ja resolutsioon).

41 Ent saatjata alaealise taotleja kohtulik kaitse ei saa Dublini III määruse artikli 8 lõikes 2 sätestatud vastutava liikmesriigi määramise siduva kriteeriumi järgimise osas sõltuda sellest, kas palve esitajaks olev liikmesriik on taotleja suhtes teinud üleandmisotsuse või on palve saajaks olev liikmesriik teinud otsuse lükata vastuvõtmispalve tagasi.

42 Nimelt võib vastuvõtmispalve rahuldamisest keeldumise otsus samamoodi nagu üleandmisotsus kahjustada Dublini III määruse artikli 8 lõikest 2 tulenevat saatjata alaealise õigust taasühineda oma sugulasega, kes saab tema eest hoolitseda, rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eesmärgil. Järelikult peab asjaomasel alaealisel mõlemal juhul olema vastavalt harta artikli 47 esimesele lõigule ja käesoleva kohtuotsuse punktis 36 osutatud kohtupraktikale lubatud esitada kaebus ja tugineda nimetatud õiguse rikkumisele.

43 Seega on selge, et kui I oleks pärast Kreekasse saabumist suundunud Madalmaadesse ja oleks esitanud rahvusvahelise kaitse taotluse selles liikmesriigis, mitte Kreekas, ja Kreeka kui esmase saabumise liikmesriigi ametiasutused oleksid nõustunud I vastu võtma, oleks sellel isikul kahtlemata olnud Dublini III määruse artikli 27 lõike 1 alusel õigus esitada kohtusse Madalmaade ametiasutuste üleandmisotsuse peale kaebus tulenevalt asjaolust, et üks tema sugulastest elab Madalmaades.

44 Sellisel juhul saaks see isik seega tulemuslikult väita, et on rikutud temale kui saatjata alaealisele Dublini III määruse artikli 8 lõikest 2 tulenevat õigust, samas kui taotlejal, kes jääb saabumise liikmesriiki ja esitab seal rahvusvahelise kaitse taotluse, sellist võimalust ei ole, kuna sellises olukorras üleandmisotsust ei tehta, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktides 70 ja 87.

45 Järelikult peab selleks, et saatjata alaealine taotleja saaks tugineda Dublini III määruse artikli 8 lõikest 2 tuleneva õiguse rikkumisele ja saaks tõhusalt kaitsta oma õigusi, mida selle määrusega on tahetud põhjenduse 19 kohaselt kehtestada, olema tal võimalus esitada selle määruse artikli 27 lõike 1 alusel kohtusse kaebus nii juhul, kui palve esitajaks olev liikmesriik teeb üleandmisotsuse, kui ka siis, kui palve saajaks olev liikmesriik keeldub asjaomast isikut vastu võtmast.

46 Selline tõlgendus peab paika seda enam, et Dublini III määruse artikli 8 lõike 2 eesmärk on kindlustada saatjata alaealiste harta artiklitega 7 ja 24 tagatud põhiõiguste täielik austamine, nagu märkis ka kohtujurist oma ettepaneku punktides 52–56.

47 On tõsi, et liidu õigus ja eelkõige harta artikkel 7, mis tunnustab õigust era- ja perekonnaelu austamisele, ei näe üldiselt ette õigust laiendatud perekonna ühtsusele. Kuid kuna artiklit 7 peab lugema koostoimes kohustusega võtta arvesse lapse parimaid huve, mis tuleb kõikides lastega seotud toimingutes esikohale seada, nagu on sätestatud harta artikli 24 lõikes 2 (vt selle kohta 16. juuli 2020. aasta kohtuotsus État belge (perekonna taasühinemine – alaealine), C-133/19, C-136/19 ja C-137/19, EU:C:2020:577, punkt 34) ja Dublini III määruse artikli 6 lõikes 1, tuleb asuda seisukohale, et nende sätetega on kaitstud saatjata alaealise taotleja huvi, mis tal võib olla oma laiendatud pere liikmetega taasühinemiseks rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eesmärgil. Selles kontekstis on samuti oluline meenutada, et oma eriti haavatava olukorra tõttu vajavad saatjata alaealised konkreetseid menetluslikke tagatisi, nagu on rõhutatud selle määruse põhjenduses 13. Peale selle, kuigi määruse artikli 8 lõike 2 kohaselt sõltub selle liikmesriigi vastutavaks liikmesriigiks määramine, kus asub saatjata alaealise taotleja sugulane, tingimusest, et see on „alaealise parimates huvides“, tuleneb sellest sättest, põhjendustest 14 ja 16 ning määruse artikli 6 lõike 3 punktist a ja lõikest 4, et perekonnaelu austamine ja täpsemalt saatjata alaealise võimalus taasühineda oma sugulasega, kes saab tema eest rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise ajal hoolitseda, on üldjuhul lapse parimates huvides (vt analoogia alusel 23. jaanuari 2019. aasta kohtuotsus M.A. jt, C-661/17, EU:C:2019:53, punkt 89).

48 Lisaks on harta artikli 24 lõikes 1, milles märgitakse, et lastel on õigus heaoluks vajalikule kaitsele ja hoolitsusele, täpsustatud, et lapse seisukohti võetakse arvesse lapsega seotud küsimustes vastavalt tema vanusele ja küpsusele.

49 Järelikult peab rahvusvahelist kaitset taotlev saatjata alaealine saama tugineda kohtus talle harta artikliga 7 ja artikli 24 lõikega 2 ning Dublini III määruse artikli 8 lõikega 2 antud õigustele, et vaidlustada faktiliselt ja õiguslikult selline vastuvõtmispalve tagasilükkamise otsus, nagu on kõne all põhikohtuasjas.

50 Mis seevastu puudutab taotleja sugulast Dublini III määruse artikli 2 punkti j tähenduses, kes elab palve saajaks olevas liikmesriigis, siis tuleb märkida, et määruse artikli 27 lõige 1 ei anna talle kaebeõigust. Samuti ei anna harta artikkel 7 ja artikli 24 lõige 2 ega Dublini III määruse artikli 8 lõige 2 sellele sugulasele õigusi, millele ta saaks kohtus tagasilükkamise otsuse vastu tugineda, mistõttu ei saa tal ka olla kaebeõigust selle otsuse suhtes ainult harta artikli 47 alusel.

51 Lisaks tuleb tagasi lükata Prantsuse valitsuse argument, mille kohaselt on vastuvõtmispalve tagasilükkamise otsuse peale esitatud kaebust menetleval kohtul üksnes väga piiratud pädevus põhjusel, et peaaegu kõigil juhtudel saab ta üksnes tuvastada, et Dublini III määruse artikli 21 lõikes 1 sätestatud tähtajad on möödunud, ja ta on kohustatud sama artikli lõike 1 kolmanda lõigu kohaselt kinnitama, et vastutus varjupaigataotluse läbivaatamise eest läheb täies ulatuses üle liikmesriigile, kus rahvusvahelise kaitse taotlus esitati.

52 Nimelt, vastupidi Prantsuse valitsuse väidetele ei toeta esiteks seda argumenti 26. juuli 2017. aasta kohtuotsus Mengesteab (C-670/16, EU:C:2017:587), kuna selles kohtuotsuses võttis Euroopa Kohus üksnes seisukoha küsimuses, kas rahvusvahelise kaitse taotleja võib tugineda selle määruse artikli 21 lõikes 1 sätestatud tähtaja rikkumisele.

53 Teiseks, juhul kui vastuvõtmispalve, mille rahuldamisest keelduti, esitati Dublini III määruse artikli 21 lõikes 1 ette nähtud tähtaegade jooksul, takistab õiguskaitsevahendi tõhususe nõue sellise olukorra tekkimist, kus vastuvõtmisest keeldumise võimalik õigusvastasus ei tooks kaasa kõiki tagajärgi, eelkõige seetõttu, et sellise keeldumise otsuse peale esitatud kaebus tooks kaasa nende tähtaegade ületamise.

54 Peale selle, kuigi Euroopa Kohtu praktikast tuleneb, et saatjata alaealiste huvides on oluline, et vastutava liikmesriigi määramise menetlus ei võtaks rohkem aega kui vajalik, mis tähendab seda, et üldjuhul ei tohiks saatjata alaealisi teisele liikmesriigile üle anda (vt selle kohta 6. juuni 2013. aasta kohtuotsus MA jt, C-648/11, EU:C:2013:367, punktid 55 ja 61), on liikmesriigid siiski kohustatud järgima alaealiste rahvusvahelise kaitse taotluste menetlemise eest vastutava liikmesriigi määramise erikriteeriume, nagu on ette nähtud Dublini III määruse artikli 8 lõikes 2, ning mida tuleb kohaldada lapse parimates huvides ja mille eesmärk on just nimelt tagada, et need huvid oleksid selles menetluses kaitstud. Lisaks on Euroopa Kohus selle määrusega seoses varem otsustanud, et mingil juhul ei soovinud liidu seadusandja ohverdada taotlejate kohtulikku kaitset rahvusvahelise kaitse taotluste kiirele menetlemisele (7. juuni 2016. aasta kohtuotsus Ghezelbash, C-63/15, EU:C:2016:409, punkt 57). See järeldus kehtib iseäranis siis, kui tuginetakse saatjata alaealiste kaitseks ette nähtud spetsiaalsetele menetlustagatistele.

55 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele ja teisele küsimusele vastata, et Dublini III määruse artikli 27 lõiget 1 koostoimes harta artiklitega 7, 24 ja 47 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriik, kellele on esitatud määruse artikli 8 lõike 2 alusel vastuvõtmispalve, on kohustatud andma rahvusvahelist kaitset taotlevale saatjata alaealisele määruse artikli 2 punkti j tähenduses, mitte aga selle alaealise sugulasele määruse artikli 2 punkti h tähenduses, õiguse esitada kohtusse kaebus selle liikmesriigi keelduva otsuse peale.

Kolmas küsimus

56 Kolmanda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, millisel viisil ja milline liikmesriik peab Dublini III määruse artikli 8 lõike 2 alusel esitatud vastuvõtmispalve tagasilükkamise otsuse ja selle peale kohtusse kaebuse esitamise õiguse saatjata alaealisele või tema sugulasele teatavaks tegema.

57 Arvestades esimesele ja teisele küsimusele antud vastust, ei ole sellele küsimusele saatjata alaealise sugulast puudutavas osas vaja vastata.

58 Lisaks nähtub eelotsusetaotlusest saatjata alaealise enda kohta, et põhikohtuasjas kõne all olev vastuvõtmispalve tagasilükkamise otsus tehti I-le teatavaks ja ta vaidlustas selle kohtus.

59 Sellest järeldub, et vastus kolmandale küsimusele ei ole põhikohtuasja lahendamiseks vajalik ja seega ei ole vaja sellele vastata.

Kohtukulud

60 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta määruse (EL) nr 604/2013, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest, artikli 27 lõiget 1 koostoimes Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklitega 7, 24 ja 47

tuleb tõlgendada nii, et:

liikmesriik, kellele on esitatud määruse artikli 8 lõike 2 alusel vastuvõtmispalve, on kohustatud andma rahvusvahelist kaitset taotlevale saatjata alaealisele määruse artikli 2 punkti j tähenduses, mitte aga selle alaealise sugulasele määruse artikli 2 punkti h tähenduses, õiguse esitada kohtusse kaebus selle liikmesriigi keelduva otsuse peale.

Allkirjad